

[Etunimi Sukunimi]

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausuntopyyntö

U 53/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä: Komission asetusehdotus Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä koskien komission ehdotusta uudesta NRP-rahastosta vuosiksi 2028-2034. Lausunto kytkeytyy tiiviisti Kuntaliiton lausuntoon koskien valtioneuvoston selvitystä E 73/2025 vp (komission tiedonanto sekä ehdotukset koskien seuraavaa EU:n monivuotista rahoituskehystä 2028-2034), jossa on avattu laajemmin näkemyksiä komission ehdotuksen kokonaisuuteen.

Kansallinen ja alueellinen kumppanuussuunnitelma ja -rahasto uudistaa EU-rahoitteisen kehittämisen ja investointitoiminnan Suomessa**Kuntaliiton huomiot alue- ja paikallisen näkökulmasta muutamiin valtioneuvoston kirjelmässä esitettyihin kantoihin:**

Komission budjettiesitys ja uudistuva budjettirakenne tulee joka tapauksessa vähentämään kansallisessa päättävällä olevan rahoituksen määrää. Kirjelmässä ei mainita uuden kauden allokaatioiden osalta arviota ns. vapaan otsakkeeseen 1 sisältyvästä rahoituksesta, joka olisi noin 2,6 mrd. euroa. Vertailun vuoksi todetaan, että nykyisen rakennerahastokauden 2021-2027 saanto on noin 2 mrd. euroa, johon ei nyt sisälly mm. yhteiseen maatalouspolitiikkaan sisältyvää maaseudun kehittämisen rahoitusta.

Kirjelmässä on todettu Suomen tavoitteena olevan koheesiorahoituksen määrän vähenemisen, mikä on osin ristiriidassa kansalliselle ja alueelliselle kumppanuussuunnitelman (NRP-suunnitelman) sisällölle esitettyjen kehittämis- ja investointitarpeiden sekä keskeisten alueiden kehittämisen tavoitteiden, kuten kilpailukykyyn, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja elinvoimaisuuden, edistämisen osalta. NRP-suunnitelmaa koskevat vaateet rahoituksen lisäämisestä ovat väistämättä pois jostain muusta suunnitelmaan sisältyvän

teeman rahoituksesta. Sen vuoksi tulisi neuvotteluissa tarkastella mahdollisuuksia otsakkeen 2 ”kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus” sisältämien rahastojen säädöksiin vaikuttamisessa. Tämä koskee mm. liikennerahoituksen kokonaisuutta, jossa ainakin TEN-T-ydinverkko, mukaan lukien kaupunkisol-mukohdat, tulee saada osaksi CEF-asetusta, jotta niiden riittävä rahoitus voidaan varmistaa.

Kuntaliitto korostaa, että komission esitykseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRP-suunnitelma) tulee sisältyä vahva alue- ja paikallislähtöisyyden näkökulma. U-kirjelmässä mainittu tavoite jäsenvaltioiden vahvasta roolista NRP-suunnitelman kansallisten ja alueellisten painopisteiden määrittelyssä tarkoittanee suhdetta komissioon. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että NRP-suunnitelman valmistelun ja toteutuksen tulee tapahtua kumppanuus-, monitasoisen hallinnon- ja lisäysperiaatteiden mukaisesti. Kuntaliitto huomioi valtioneuvoston sinänsä positiivisen suhtautumisen kumppanuusperiaatteeseen, mutta toteaa, että asiaa on avattu U-kirjeessä varsin lyhyesti. Kumppanuus aidosti ja käytännössä tarkoittaa mm. maakuntien, kuntien ja kaupunkien tiivistä osallistumista NRP-ohjelman valmisteluun ja toteutukseen koko prosessin ajan.

Kirjelmässä esitetyissä kannoissa löytyy kunnille tärkeitä linjauksia, mm. kaupunkien merkittävän roolin huomioiminen kilpailukyvyyn ja alueellisen elinvoiman edistämisessä. Kestävän kaupunkikehittämisen lisäksi tavoitteeksi on asetettu maaseudun ja alueiden kehittämistoimien turvaaminen synergiaetuja hyödyntäen. Lähtökohtana tulee olla NRP-suunnitelman rakentuminen alueellisista-, kaupunki- ja maaseutuosioista koko Suomessa.

Kuntaliitto toteaa, että LEADER-toimintavan tulee jatkossakin mahdollistaa monialaista maaseudun kehittämistä koko maassa. Lisäksi yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen tarjoaa synergiaetuja myös kaupunkialueiden kehittämiseen.

Kuntaliitto katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisen harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksesta tulee neuvotteluissa pitää kiinni.

Kuntaliitto pitää tärkeänä kannanoton kirjausta siitä, että rahoituskehiksessä huomioidaan Suomen itäisten ulko-raja-alueiden erityistilanne joh-tuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Joustavuus, yksinkertaistaminen ja hallinnollinen taakka

Joustavuus rahoituksen toimeenpanossa vaatii tarkentamista, koska on myös huomioitava pitkäjänteisen kehittämis- ja investointipolitiikan tavoite. Joustavuus ei saa tarkoittaa omavaltaista ja ennakkoimatonta valtionohjausta rahoituksen uudelleen ohjaamisessa kesken ohjelmakauden. Riittävän kansallisen osarahoituksen tavoite on kannatettava, samoin tavoite rahoituksen pirstaleisuuden välttämisestä.

Tulosperusteisuuden osalta valtioneuvoston kannat ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Rahoitus uudistusten ja investointien toteuttamiseen pitää kytkeä aluetasolle, mikä edellyttää mm. sen, että maakohtaisten suositusten on sisällettävä jatkossa myös alueason suosituksia. Varsinaisen kehittämistoiminnan on tapahduttava alue- ja paikallistasolla ja indikaattoreiden oltava sen mukaisia. On varmistettava, että tavoitteiden mitattavuus ei lähde ohjaamaan kehittämistyötä, jossa pääpainon tulee olla edelleen uusia innovaatioita, kasvua, kilpailukykyä, vihreää/puhdasta siirtymää, kokonaisturvallisuutta vahvistavissa toimissa.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen erilaiset näkökulmat on kirjelmässä huomioitu kattavasti. Kirjelmä antaa pohjan mm. tulevalle kansalliselle toimenpide- ja hallintomallikeskustelulle. Yhteisen NRP-suunnitelman ja rahastojen säännösten yhdenmukaistaminen mahdollistaa synergiaetujen saavuttamista, mutta se edellyttää keskustelua myös rakenteiden uudistamisesta, mikä ei tule olemaan helppoa tilanteessa, jossa rahoituksen määrä tulee vähenemään.

Kannatettavaa on, että kumppanuussuunnitelmassa on mahdollisuus kohdentaa tuotantosidonnaista tukea tietyille tuotantosunnille ja EU:n Itärajan alueille. Samoin maaseudun elinvoiman kehittämisen kannalta on tärkeää, että kumppanuussuunnitelmalla voidaan edistää maaseutuelinkeinojen kestävää monipuolistamista. Lisäksi on tärkeää, että rannikko- ja järvialueiden kalatalouden ja elinvoiman kehittämiseksi on jatkossakin välineitä.

Lisäksi yksittäisenä mutta kuntien kannalta merkittävänä asiana haluamme kiinnittää huomiota artiklaan 35, jossa säädetään EU:n koulujakelujärjestelmän rahoituksesta ja mm. sen kansallisesta osarahoituksesta (vähintään 30%). Koulujakelutuella tulisi olla jatkossakin 100 % tuki silloin, kun kunta tarjoaa maksuttoman kouluruokailun.

Lopuksi huomio koskien valtioneuvoston kantaa, jossa keskeisenä pidetään sen varmistamista, että rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja

että sen toimeenpano on joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa: NRP-asetukseen kytkeytyvässä U 54-kirjelmässä (sisäasiainrahastot) ei tätä tavoitetta ole yksityiskohtaisissa kannoissa huomioitu. Kuntaliitto toteaa, että maahanmuuton ja kotoutumisen teemoissa on löydettävissä elinvoimaa tukeva näkökulma.

Muutoin kirjelmässä on tuotu hyvin esiin komission asetusesitystä koskevat täsmennystarpeet.

SUOMEN KUNTALIITTO

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö, aluekehitys

Ulla Karvo
EU-asioiden päällikkö